

ЖУК Н.А.

кандидатка юридичних наук, доцентка,
старша наукова співробітниця сектору порівняльного правознавства
E-mail: nazhuk2016@gmail.com ORCID: [0000-0002-3172-8470](https://orcid.org/0000-0002-3172-8470)
НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПРН України
м. Харків, 61002, вул. Чернишевська, 80

РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ПРАВІ ЄС У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ТЕРМІНОСИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ)

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Стаття присвячена виявленню і дослідженню закономірностей і тенденцій розвитку юридичної термінології в праві Європейського Союзу у сфері соціальної політики. Ця мета була реалізована шляхом аналізу відповідних процесів на прикладі трансформації терміносистеми соціального діалогу у європейському соціальному конституціоналізмі з опорою на законодавство ЄС та держав-членів.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Встановлено, що факторами впливу на еволюцію цієї терміносистеми став розвиток соціальної економіки, впровадження обумовлених нею принципів «корпоративної соціальної відповідальності» та «екологічного, соціального та корпоративного управління», а також ствердження курсу на сталий розвиток з його пріоритетами інноваційного та інклюзивного характеру. Доводиться, що інтенсифікації розвитку терміносистеми соціальної політики у ЄС сприяло розширення змісту соціальної держави, удосконалення діалогу між владою та суспільством, формування спроможних інститутів соціального партнерства, залучення більш широкого кола суб'єктів до участі у соціальному діалозі тощо. Встановлено, що терміносистема соціального діалогу у ЄС доповнена низкою нових правових термінів у контексті сучасного розуміння «соціального виміру» європейської політики, центральним поняттям якої є термін «добробут населення» та пов'язані з ним поняття, включаючи термін «індекс соціального прогресу». Викривається, що термінологічною інновацією в частині удосконалення механізмів забезпечення соціальної політики ЄС та держав-членів став концепт «Європейський семестр» («Семестр») та феномено-поняття, змістовно і процедурно пов'язані з ним, включаючи поняття «Рамки соціальної конвергенції», «щорічний огляд зростання», «звіт про управління активами» тощо. Окрема увага приділена специфіці розвитку терміносистеми соціального діалогу у контексті соціальної політики сучасної України.

Висновок. Обґрунтовано висновок про те, що розвиток терміносистеми соціального діалогу в ЄС та державах-членах обумовлений його еволюцією від юридизації концепції соціального партнерства як певних суспільних відносин на засадах демократичної участі до інституціоналізації в якості складової європейської соціальної моделі та важливого інструменту соціальної політики ЄС.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: юридична (правнича) термінологія, право ЄС, соціальна політика, демократична соціальна держава, європейська соціальна модель, соціальний діалог, адаптація законодавства, сталий розвиток.

Як цитувати: Жук Н.А. Розвиток юридичної термінології в праві ЄС у сфері соціальної політики (на прикладі терміносистеми соціального діалогу). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право»*. 2026. Вип. 410. С. 82-94. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2026-41-07>

In cites: N. A. Zhuk (2025) Development of legal terminology in EU law in the field of social policy (using the example of the terminological system of social dialogue). *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series «Law»*, (41), P. 82-94. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2026-41-07> (in Ukrainian)

Постановка проблеми. Юридична (правнича) термінологія є критично важливою для розуміння суті, природи і змісту будь-яких правових ідей, явищ і процесів, включаючи складові феномено-концепції демократичної соціальної держави та європейської соціальної моделі, зокрема, соціального діалогу, як невід'ємної і інструментально-інституційної складової європейської соціальної політики. Це пояснюється тим, що саме на рівні юриди-

чної термінології відбувається визначення поняття соціального діалогу, його сторін/суб'єктів, предмету і процедур (переговори, укладання колективних угод), що забезпечує належну концептну основу для подальшого законодавчого закріплення цих дефініцій з метою правового врегулювання конструктивної співпраці та вирішення конфліктів у сфері трудових, соціально-економічних та виробничих відносин.

Термінологічна визначеність має особливе значення у процесах правотворчості, тлумачення норм права та правозастосування, що обумовлено необхідністю забезпечення єдності та узгодженості юридичного понятійного апарату в умовах динамічного розвитку законодавства і правової науки. В актуальних дослідженнях підкреслюється потреба у спрямуванні наукових доробок «на поліпшення термінологічної узгодженості законодавства, розробку єдиних стандартів правничих понять та адаптацію термінологічної системи до сучасних викликів» [1, с. 110-111] розвитку правової системи. Останнє особливо важливо з огляду на постійну еволюцію правового знання, наявність національномовних традицій термінотворення [2, с. 202].

Не менш важливим фактором для розуміння значущості закономірностей і тенденцій розвитку сучасної правової термінології виступають євроінтеграційні процеси, які обумовлюють потребу забезпечення державами-членами ЄС гармонізації, а державами-кандидатами у члени ЄС - адаптації свого національного законодавства до законодавства Союзу [див.: 3]. З урахуванням цього, дане дослідження відзначається своєю актуальністю.

Стан наукового дослідження теми. Враховуючи фундаментальний (загальнотеоретичний) і міждисциплінарний характер озвученої проблематики, дослідження різних її аспектів знайшло своє результативне відображення в опублікованих останніми роками працях численних учених у різних галузях юридичного знання та інших суспільних наук, у тому числі, В. В. Лазарева [1], Р. С. Нанівського та А. Р. Сидор [2], якими досліджено феномен юридичної термінології як такої; М. Томашека, В. Шмейкал і М. Штефко [5], у працях яких висвітлено проблему трансформації соціальної політики ЄС; Ю.М. Гришиної [15], Г.І. Чанишевої [15] та Л.П. Амелічевої [41], якими досліджено концепт поняття соціального діалогу та еволюцію його змісту; Д. Ліберто [27], О. Майстренко [23], С. Рейноне [33; 34], Д. Ханта [22], В. К. Хаустова [21], які присвятили свою наукову увагу проблематиці специфіки соціальної політики ЄС та країн-членів, у тому числі, у цікавих для нас аспектах. Ці та інші наукові доробки стали теоретичним підґрунтям даного дослідження.

Мета дослідження. Метою цієї роботи є виявлення та дослідження специфіки основних закономірностей і тенденцій розвитку юридичної термінології у праві Європейського Союзу у сфері соціальної політики на прикладі

аналізу розвитку терміносистеми соціального діалогу.

Основні результати дослідження. Терміносистема є важливою складовою концептуальної основи соціального діалогу, який перетворює суспільний процес на структурований та ефективний юридичний механізм узгодження інтересів у соціально-трудої сфері. Юридична термінологія сприяє забезпеченню правової визначеності соціального діалогу, ідентифікації його суб'єктів/сторін, уточненню предмету обговорення, а відтак – і забезпеченню його правової легітимності.

Нагадаємо, що історія юридизації феномену і терміну «соціальний діалог» в європейському конституціоналізмі бере свій початок з післявоєнного втілення у Федеративній Республіці Німеччина концепції «соціальної федеративної держави» (з нім. *sozialer Bundesstaat*), принцип якої набув свого офіційного закріплення у статтях 20 і 28 Конституції ФРН 1949 року [4]. Ця конституція стала одним із перших конституційних актів Європи, в якому набуло ствердження зобов'язання держави дбати про соціальне благополуччя громадян. У свою чергу, розвиток терміносистеми соціального діалогу пов'язується з еволюцією останнього від концепції соціального партнерства, як юридизованої системи відносин між найманими працівниками (через профспілки), роботодавцями та державою для досягнення згоди в соціально-економічних питаннях, що було основою в Скандинавських країнах, Австрії та Нідерландах, до його інституціоналізації в рамках Європейських Спільнот в якості складової європейської соціальної моделі та важливого інструменту соціальної політики ЄС (статті 152-155 Розділу X «Соціальна політика» Договору про функціонування ЄС [5, с. 575-596]). Як правовий механізм вирішення соціально-економічних питань через консультації між профспілками, роботодавцями та державою, соціальний діалог знайшов своє відображення у численних правових документах ЄС [наприклад: 6], актах національного законодавства держав-членів ЄС [7], а також у тезаурусі EUROVOC, в якому він лаконічно сформульований як «процес визначення та зближення позицій» [8].

Ключовими закономірностями та водночас передумовами розвитку терміносистеми соціального діалогу в ЄС, які проявилися як відповідь на соціальні суперечності й загрози, що вимагають гнучкості, інклюзивності та адаптації до нових викликів глобалізації й євроінтеграції, можна вважати поступове розширення змісту соціальної держави, удоскона-

лення діалогу між владою та суспільством, інституціоналізацію соціального партнерства, залучення більш широкого кола суб'єктів до участі у соціальному діалозі. Зважимо на систему цих закономірностей та їх взаємозв'язок більш предметно.

Так, розуміння соціальної держави та європейської соціальної моделі в європейському конституціоналізмі пройшло шлях від сукупності доволі простих ідей щодо захисту бідних (у XIX ст.) та сприяння матеріальному добробуту населення до складної концептуальної моделі, складові якої забезпечують рівні можливості, соціальну справедливість та благополуччя для всіх. Ці вимоги, у свою чергу, виступають основою соціального діалогу. В результаті поглиблення демократичної взаємодії між суспільством і державою відбулося становлення так званого «громадянського залучення» (або «залученого врядування»), чому сприяв перехід представників і структур першого (насамперед, на рівні робітничого класу) від пасивних спостерігачів до активних учасників формування суспільно значущих рішень. На термінологічному рівні це позначилося появою низки важливих для терміносистеми соціального діалогу понять, включаючи терміни «профспілки», «профспілкові об'єднання», «організації роботодавців», «громадянське суспільство», «неурядові організації», «лідери суспільної думки», «експерти» тощо.

Цей процес сприяв досягненню водночас декількох цілей. По-перше, – структуризації сторін соціального діалогу, у тому числі, на загальноєвропейському рівні. Це також супроводжувалося появою нових термінів – насамперед, «спільний представницький орган» (для позначення органів представництва організацій профспілок та організацій роботодавців) та «європейський соціальний партнер» (таким є, наприклад, Європейська конфедерація профспілок, яка представляє працівників на загальноєвропейському рівні, здійснюючи консультації з Європейською Комісією та переговори щодо угод і робочих програм з європейськими роботодавцями [9]). По-друге, – поглибленню реалізації принципу інклюзивності, тобто включенню різноманітних груп інтересів та соціальних верств до процесу діалогу, у тому числі, соціальному, що, у свою чергу, знайшло своє термінологічне відображення у формулюваннях на кшталт «їхні інтереси» та «охоплює всіх членів суспільства».

Нарешті, усе це сприяло інституціоналізації соціального діалогу шляхом створення і юридичного закріплення механізмів проведення консультацій та переговорів у межах авто-

номного двостороннього і тристороннього (за участю органів держави) соціального діалогу, формалізації діяльності тристоронніх органів соціального діалогу на європейському, національному та місцевих рівнях, що сприяло розширенню переліку юридично значущих понять у цій сфері. Так, наприклад, для забезпечення ефективного європейського соціального діалогу на найвищому рівні між інституціями ЄС, профспілками та представниками бізнесу було утворено Тристоронній соціальний саміт [10], назва якого набула термінологічного значення.

Значущість точності правових понять та їх визначень для ефективності забезпечення соціального діалогу нерідко підкреслюється у рекомендаціях Міжнародної організації праці – насамперед, так званих «Зелених книгах» Міжнародної організації праці [наприклад: 11, с. 28-29]. Усталеними складовими терміносистеми правовідносин у сфері соціального діалогу в ЄС та країнах-членах впродовж кількох десятиріч вважалися поняття «соціальне партнерство», «соціальний діалог», «соціальні партнери», «органи соціального партнерства», «трипартизм», «тристороння угода», «переговори», «консультації», «тристороння соціально-економічна рада», «двосторонній соціальний діалог», «тристоронній соціальний діалог» тощо, які знайшли своє закріплення на рівні резолюцій МОП [наприклад: 12], загальноєвропейських [наприклад: 13] та національних законодавчих актах [наприклад: 14] щодо соціального діалогу.

Закономірним розвитком терміносистеми соціального діалогу в ЄС можна вважати її еволюцію від опису інститутів соціального діалогу до фіксації складних процесів взаємодії між соціальними партнерами на засадах демократичної участі. При цьому поява у сучасному європейському конституціоналізмі у сфері соціального діалогу нових термінів та їх активне використання на рівні європейського та національного законодавства обумовлена, насамперед, розвитком соціальної економіки, корпоративної соціальної відповідальності, сталим розвитком тощо, і є відображенням не лише еволюції європейської соціальної моделі, але й реакцією на кризи та сучасні глобальні виклики, включаючи соціальні конфлікти. Останні, як відомо, вимагають нових підходів до пошуку шляхів соціальної гармонізації, одним із важливих механізмів якої в праві ЄС вважається соціальний діалог.

Отже, значне розширення терміносистеми соціального діалогу та загалом сфери соціальної політики ЄС відбулося під впливом появи та юридизації у значущих для сучасного

широкого розуміння предмету соціального діалогу [подр. див., наприклад: 15, с. 244-247] сферах ідей, явищ і процесів інноваційного характеру, якими доповнений механізм його забезпечення.

Так, соціальний діалог в ЄС вважається ключовим інструментом для досягнення цілей сталого розвитку [див.: 16], що закріплено у Договорі про функціонування ЄС (1957/2007) у статтях 151-156 [див.: 5] та у Європейському стовпі соціальних прав (2017), яким визначено 20 принципів, включаючи гідну працю, право на участь у соціальному діалозі та соціальний захист для сталого розвитку [17]. У Повідомленні Європейської Комісії «Посилення соціального діалогу в Європейському Союзі: повне використання його потенціалу для управління справедливими переходами» від 25 січня 2023 року соціальний діалог проголошений, окрім іншого, одним із «способів покращення умов життя і праці, ...забезпечення соціальної справедливості, якісного робочого середовища та демократії на роботі», «ключовим рушієм ...сталого зростання», інструментом «реагування на зміни у світі праці» у світлі зміни клімату, цифровізації та ін., допомагаючи працівникам та підприємствам адаптуватися до нових потреб у навичках та організації праці [18].

На підтвердження цього 5 березня 2025 року, в день підписання з європейськими міжгалузевими соціальними партнерами нового Пакту про європейський соціальний діалог Єврокомісія підкреслила, що «соціальний діалог... відіграє вирішальну роль у підтримці конкурентоспроможності європейських підприємств, ... і лишається важливим інструментом для забезпечення адаптації ринків і працівників до цифрових і кліматичних змін» [19]. Враховуючи це, закономірним можна вважати розширення терміносистеми соціального діалогу за рахунок низки нових правозначущих понять у контексті сталого розвитку. В їх числі – поняття «зелена економіка» «зацікавлені сторони», «інклюзивність», «екоефективність», «життєстійкість», «соціальна інклюзія», «соціальна ексклюзія», «відповідальна турбота», «стале споживання», «відновлювальна економіка», «кліматично нейтральний» та ін. [подр.: 20, с. 39].

Ще більш суттєві зміни терміносистеми ЄС в сфері соціальної політики та соціального діалогу відбулися під впливом ствердження «соціального виміру» європейської політики. Феномен останньої представлений у вигляді комплексу заходів, спрямованих на покращення якості життя, забезпечення соціального

захисту, безпеки праці та європейських стандартів захисту прав людини. Метою «соціального виміру» європейської політики виходило гармонізацію соціальних відносин, реформування ринку праці та запобігання соціальній нерівності.

Інституційно та інструментально соціальний діалог є складовою соціальної політики ЄС. Свідченням цього виступає розміщення статей 152-154 Договору про функціонування ЄС саме у розділі X «Соціальна політика», а також посилання в ньому на Європейську соціальну хартію (1961) та Хартію Співтовариства про основні соціальні права працівників (1989), які створюють базу європейського трудового права. Суттєве підвищення місця і ролі соціальної політики в політиці ЄС, у тому числі, через запровадження нових процедур і статусів, а також введення для їх позначення нових понять закономірним чином сприяло розширенню терміносистеми і соціального діалогу.

В світлі озвучення мети досягнення і реалізації соціального виміру європейської політики визначального характеру для останньої набуло поняття «добробут населення». Останній розуміється як підвищення якості життя, зниження бідності та забезпечення соціальної рівності, орієнтованість на інвестування в людей у сферах освіти та здоров'я для довгострокового зростання добробуту, тобто не обмежується лише соціальними виплатами. З огляду на це, саме «добробут населення» визнано ключовим індикатором успішності соціальної політики ЄС. Враховуючи, що добробут населення оцінюється через показники зайнятості, доступу до охорони здоров'я, освіти, рівня доходів та соціального захисту, що передбачено Європейським стовпом соціальних прав, терміносистема соціального діалогу була доповнена також низкою термінів, обумовлених змістом його поняття, у тому числі, в частині його показників – так званих індексів.

Такими стали поняття «соціальний індекс» (який вимірює рівень соціального розвитку суспільства, враховуючи добробут, рівність, безпеку, охорона здоров'я, освіта, екологія та інші), «індекс людського розвитку» (враховує також умови життя, соціальних відносин, індивідуальних свобод та політичних інститутів, які сприяють свободі та добробуту), «індекс соціального прогресу» (розраховується на основі урахування основних потреб людини, основ добробуту та можливостей для розвитку), «міжнародний індекс щастя» (враховує суб'єктивне задоволення життям, очікувану тривалість життя та екологічний слід), «глоба-

льні індекси щодо добробуту населення та соціального прогресу», «індикатори добробуту населення» тощо [подр. див.: 21].

Ще раніше терміносистема соціального діалогу була розширена за рахунок термінів «корпоративна соціальна відповідальність» (КСВ) та «екологічне, соціальне та корпоративне управління» (або ESG - з англ. Environmental, Social, and Corporate Governance

Соціально відповідальна поведінка і соціально відповідальні дії соціальних партнерів в умовах глобальних викликів набули статусу провідних чинників забезпечення сталого розвитку. Сьогодні можна констатувати безпосередній зв'язок між соціальною політикою європейських держав та цілями сталого розвитку у контексті досягнення мети побудови більш справедливої, більш інклюзивної та стійкої економічної основи через «екологічне, соціальне та корпоративне управління», яке є купою стандартів діяльності корпорацій та управління ними у вигляді відповідального ставлення до навколишнього середовища, соціального благополуччя співробітників та якісного корпоративного управління. За задумом авторів цієї концепції, ESG має забезпечити управління корпораціями не лише на основі принципу максимізації прибутку, але з залученням їх до вирішення екологічних, соціальних та управлінських проблем, що мають враховувати соціально-відповідальні інвестори в ході моніторингу компаній. Прихильники такого підходу в довгостроковій перспективі вважають найбільш успішними саме компанії, які практикують цінності ESG [наприклад: 22].

З огляду на це, дослідники вважають доречним звертати особливу увагу на засоби забезпечення солідарної здатності соціальних партнерів вирішувати соціальні проблеми, які використовуються у різних правових системах, з метою виявлення загального та особливого в цій сфері. Так, в Італії Міністерство праці та соціального розвитку контролює розвиток КСВ та соціальної звітності; в Іспанії державна Експертно-технічна комісія з питань КСВ працює у напрямку допомоги «бізнесу у поєднанні економічної діяльності з діяльністю на благо суспільства»; у Данії різні урядові міністерства сприяють державно-приватному партнерству між бізнесом, державними установами, профспілками, федераціями роботодавців та іншими суб'єктами для побудови відкритого ринку праці та вирішення інших соціальних питань [за: 23, с. 4-5]. На рівні усіх держав-членів ЄС було прийнято Плани дій урядів щодо КСВ, спрямовані на її стимулювання та надання допомоги бізнесу для отримання ним переваг

від свого статусу лідерів у цьому питанні [24], на основі яких все більше компаній у країнах ЄС працюватимуть задля забезпечення відповідального зростання. Узагальнюючи європейський досвід у цьому напрямку, маємо зауважити, що практично в усіх державах ЄС запроваджені інституції та заходи, спрямовані на сприяння реалізації принципів КСВ та ESG, що підкреслює необхідність врахування їх понять при дослідженні розвитку терміносистеми європейської соціальної політики.

У світлі цього окремої уваги заслуговує запровадження у праві ЄС у контексті забезпечення соціального виміру європейської політики аналітичного терміну «соціальний індекс ЄС» (або «індекс соціального прогресу»). Останній є комплексним інструментом оцінки, що вимірює в країнах ЄС якість життя людини за трьома основними блоками: основні людські потреби (харчування, житло), основи благополуччя (освіта, здоров'я) та можливості (права, свобода), враховуючи, таким чином, якість життя, а не лише економічні показники. Соціальний індекс ЄС використовується також і як один із засобів оцінки соціальної відповідальності компаній в одній країні або різних країнах [25].

Однак найбільш значущою термінологічною новацією, запровадженою для удосконалення механізмів забезпечення соціального виміру європейської політики можна, вважати поняття появу терміну «Європейський семестр» (або «Семестр»). Власно процес Семестру було запроваджено в праві ЄС у контексті економічної кризи 2008 року з метою забезпечення «координації національної економічної, фінансової, зайнятості та соціальної політики» та «заохочення держав-членів до узгодження своєї політики в цих сферах з цілями та правилами, узгодженими на рівні ЄС, для досягнення цілей стратегії «Європа 2020» щодо забезпечення розумного, сталого та інклюзивного зростання, цілей Пакту стабільності та зростання та національних пріоритетів реформ» [26, с. 4] (нагадаємо, що зазначений Пакт було прийнято ще у 2005 році в якості зводу правил ЄС, створених для підтримки стабільності в Економічному та валютному союзі після запровадження євро і спрямованих на координацію фіскальної політики та запобігання надмірному державному дефіциту та рівню боргу в ЄС [подр. див.: 27]).

Отже, поняття «Європейський семестр» було введено в правову термінологію ЄС у 2010 році для позначення «щорічного циклу складних політичних взаємодій, що охоплюють європейські інституції, національні уряди,

соціальних партнерів та інших зацікавлених сторін на рівні ЄС та на національному рівні» [28]. У циклі координації політики Семестру беруть участь усі держави-члени ЄС, він починається в листопаді, коли Комісія визначає пріоритети на наступний рік, а завершується в жовтні наступного року, коли уряди єврозони подають свої проекти бюджетних планів на розгляд, з публікацією Єврокомісією нового набору пріоритетів [29].

Поява у праві ЄС поняття «Семестр» супроводжувалося введенням низки змістовно та процедурно пов'язаних із ним термінів, включаючи терміни «Рамки соціальної конвергенції», «щорічний огляд зростання», «національні програми реформ», «рекомендації для окремих країн», «звіт про управління активами», «спільний звіт про зайнятість» тощо.

Центральним інструментом Європейського семестру є Щорічний огляд зростання, передбачений Пактом стабільності та зростання (2005). Цей Огляд вважається наріжним каменем європейської моделі соціального ринку, розширення прав і можливостей працівників, сприяння сталому зростанню та забезпечення того, щоб економічна політика була інклюзивною та відповідала потребам усіх зацікавлених сторін. Щорічний огляд зростання визначає загальні економічні пріоритети ЄС на наступний рік та спрямовує розробку національної політики. Ключовими аспектами соціального діалогу в Щорічному огляді зростання є координація політики (важливість залучення соціальних партнерів до розробки та впровадження економічної політики та політики зайнятості) та колективні переговори (включаючи заохочення укладення угод з питань соціального діалогу).

В його формуванні приймають участь усі сторони європейського соціального діалогу. Так, наприклад, свій внесок у позицію Європейської конфедерації профспілок щодо Щорічного огляду зростання на 2025 рік [30] зробив Європейський комітет профспілок освіти, виступаючи за освіту як суспільне благо та рушійну силу суспільного прогресу. У свою чергу, представники європейських роботодавців у межах консультацій з соціальними партнерами при підготовці Щорічної стратегії сталого зростання 2025 своєю головною проблемою назвали «дефіцит робочої сили та кваліфікованих кадрів», підкресливши, що стратегія єдиного ринку має передбачати «співпрацю з соціальними партнерами для усунення невідповідностей між навичками, отриманими через системи освіти та навчання, та потребами компаній, приділяючи особливу увагу навичкам,

необхідним для зеленого та цифрового переходів, визнаючи позитивний внесок талантів з третіх країн у задоволення потреб ринку праці» [31, с. 1, 2].

Важливою частиною Європейського семестру є рекомендації ЄС для кожної країни (РКК) щодо соціального діалогу, в яких підкреслюється важливість участі соціальних партнерів у розробці та впровадженні політики ЄС та національної політики, заохочення держав-членів сприяти соціальному діалогу на всіх рівнях, забезпечувати ефективні колективні переговори та усувати перешкоди для соціального діалогу.

Найбільш розповсюдженими РКК є рекомендації щодо усунення інституційних або правових бар'єрів для соціального діалогу в нових формах праці; забезпечення свободи сторін переговорів у вирішенні питань, що підлягають обговоренню; впровадження систем забезпечення виконання колективних договорів; сприяння вищому рівню охоплення колективними переговорами [подр. див.: 32], які ухвалюються з урахуванням швидкоплинних змін оточуючого середовища.

Сільвія Рейноне, старша дослідниця Європейського інституту профспілок, яка висвітлює розвиток трудової та соціальної політики ЄС, у підготовленому нею «Огляді рекомендацій для окремих країн (РКК) у соціальній сфері на 2020-2021 роки. Вплив Covid-19» звертає увагу на специфіку соціальних рекомендацій для окремих країн у 2020 році. Так, за її висновком, вони «вперше з моменту запуску процесу Європейського семестру були «звільнені» від риторики зростання», їх фокус помітно змістився на користь зміцнення цифрових навичок працівників та забезпечення належного соціального захисту, однак такі аспекти як заробітна плата, гендерна рівність, пенсійні системи, перехід від освіти до ринку праці, безпека та гігієна праці, а також дитяча бідність залишилися поза увагою [33]. У свою чергу, у Звіті «Рекомендації для кожної країни на 2022 рік у соціальній сфері: quo vadis, відновлення ЄС?» на основі проведеного аналізу з тематичної та країнової точок зору С. Рейноне відзначає врахування в РКК основних ризиків цього семестрового циклу, зокрема, інтеграцію Семестру до стратегії «Майбутні покоління ЄС» та поточної енергетичної кризи, а також «поновлення акценту на стійкості державних фінансів та макроекономічній ситуації в країнах», що відображається в «рекомендаціях щодо обмеження державних витрат та соціальних інвестицій, особливо в пенсійні системи та довгостроковий догляд» як загальну еволю-

цію підходу ЄС до національної соціальної та трудової політики [34].

Не менш важливими компонентами Європейського семестру в сфері соціального діалогу є національні програми реформ (НПР), спрямовані на вирішення національних пріоритетів в їх узгодженні з загальноєвропейськими цілями щодо сталого та інклюзивного зростання, а також на визначення рамок ЄС для координації економічної та соціальної політики. В НРП кожною державою-членом викладаються її плани - політичні дії та економічні реформи у відповідь на рекомендації попереднього семестру, які подаються до Єврокомісії. Ці програми містять і виклад процесу консультацій із соціальними партнерами під час підготовки плану, що гарантує врахування позиції сторони, найбільш постраждалої від реформ. Соціальні партнери також залучаються до впровадження НПР, що сприяє ймовірності їх прийняття та ефективності. Наприклад, у Національній програмі реформ Ірландії для Європейського семестру на 2025 рік, поданій до Європейської Ради у квітні 2024 року в розділі 6 «Інституційні питання та роль зацікавлених сторін» значна увага приділена залученню соціальних партнерів до процесу розробки державної політики й підкреслено, що викладені у цій НПР «дії та політика Уряду... відображають регулярну взаємодію з соціальними партнерами ... шляхом публічних консультацій, ... через Економічний форум роботодавців та інші механізми» [35, с. 87].

Враховуючи, що основою для розробки соціально-економічної політики ЄС органами Союзу слугують звіти, як інституційні документи з європейської економіки (зокрема, звіти щодо аналізу економічної ситуації та економічного розвитку країн-членів, підготовлені Генеральним директором Єврокомісії з економічних та фінансових питань на основі Рамкової політики соціальної конвергенції), у контексті нашого дослідження окремої уваги заслуговують Звіт про управління активами та Спільний звіт про зайнятість, а також Рамки соціальної конвергенції (РСК), поняття яких також набули статусу складових правової терміносистеми ЄС. Так, у Звіті про управління активами, який є відправною точкою річного циклу процедури макроекономічного дисбалансу, Єврокомісія визначає країни, які потребують поглибленого огляду для оцінки потенційних економічних ризиків. Так, у Повідомленні Єврокомісії «Звіт про управління активами 2025 року» було виділено дев'ять країн, які мали економічні (надмірні) дисбаланси 2024 році (Кіпр, Німеччину, Грецію, Італію,

Угорщину, Нідерланди, Румунію, Словаччину та Швецію), та додатково Естонію, яка представляє особливі ризики [наприклад: 36, с. 7]. У свою чергу, у Спільному звіті про зайнятість Єврокомісія та Рада щорічно відображають огляд ключових подій у сфері зайнятості та соціального стану в Союзі, а також нещодавніх політичних заходів держав-членів відповідно до Керівних принципів політики зайнятості держав-членів (таким є, наприклад Спільний звіт про зайнятість від 11 березня 2024 року [37]). При цьому аналіз важливих для соціального діалогу показників у країнах-членах ЄС у межах Спільного звіту про зайнятість здійснюється на основі особливостей Рамок соціальної конвергенції, які були прийняті Радою ЄС з питань зайнятості, соціальної політики, охорони здоров'я та захисту прав споживачів у червні 2023 року з метою посилення соціального виміру в рамках Європейського семестру. РСК набули значення важливої інструментальної складової механізму дослідження соціальної політики та стану соціального діалогу в державах-членах ЄС, що пояснюється охопленням ними низки важливих показників, які стосуються рівних можливостей, справедливих умов праці, інклюзії та соціальних гарантій [38].

Враховуючи євроінтеграційні прагнення України, які вимагають адаптації національного законодавства в сфері соціальної політики та соціального діалогу до законодавства ЄС, вважаємо доречним коротко зупинитися на цьому аспекті.

По-перше, відзначимо, що в дусі розвитку термінології європейського конституціоналізму, в Україні, починаючи з 2005 року, в якості ключового терміну для позначення переговорів та обміну інформацією між працівниками, роботодавцями та владою використовується термін «соціальний діалог» - вперше на правовому рівні його було застосовано в Указі Президента України № 1869/2005 «Про розвиток соціального діалогу в Україні», а у 2010 році він знайшов і своє законодавче закріплення у спеціальному Законі «Про соціальний діалог в Україні» № 2862, у якому було визначено правові засади організації та порядку ведення соціального діалогу, сторони, рівні та форми його здійснення [39]. При цьому термін «соціальний діалог» прийшов на заміну поняттю «соціальне партнерство», яке в українському законодавстві та юридичній практиці використовувалося від початку 1990-х років як центральне для позначення процесів, пов'язаних із веденням соціального діалогу [див., наприклад: 40].

Ці поняття, хоча і є дуже близькими за характером правових відносин та застосовуються в одній сфері, не є тотожними за своїм змістом. Соціальне партнерство — це ширша система взаємовідносин між працівниками, роботодавцями та владою (включаючи соціальний діалог), спрямована на реалізацію їхніх спільних інтересів. Іншими словами, соціальний діалог є інструментом такої взаємодії, а соціальне партнерство — водночас усім комплексом (структурою) такої співпраці та її результатом. З огляду на це, маємо погодитися з ученими, які підкреслюють, що законодавче врегулювання цього термінологічного аспекту в Україні (у 2010 році) має зупинити тривалу дискусію навколо питання стосовно більшої придатності того або іншого терміну [наприклад: 41, с. 166] стосовно визначення певних правових відносин.

Іншою помітною тенденцією розвитку терміносистеми соціальної політики та соціального діалогу в Україні стало формування нової правничої термінології на основі норм міжнародного та європейського права, запозиченої звідти у контексті «соціального виміру» політики, модернізації соціальної держави, сталого розвитку, «зеленої економіки», цифровізації, інклюзивності та «справедливого переходу», в яких сторонам соціального діалогу (соціальним партнерам) відведена вирішальна роль. Таким чином, ця національна терміносистема за аналогією з еволюцією правничої терміносистеми соціальної політики ЄС була доповнена низкою пов'язаних із зазначеними вище феноменами понять, які знайшли своє відображення на правовому, науковому, аналітичному та практичному рівнях. Такими стали поняття «індекс людського розвитку» та «індекс регіонального людського розвитку» [42], які використовуються для моніторингу та оцінки якості життя; терміни «тристоронній плюс» та «двосторонній плюс» [11, с. 28], які відображають курс на реалізацію принципу інклюзивності та розширення кола учасників соціального діалогу; поняття «кліматично нейтральний» [див.: 43] та «європейський зелений курс» [наприклад: 44], обумовлені впровадженням заходів щодо реалізації сталого розвитку; термін «індекс соціального прогресу» [див.: 45], який є комплексним показником, що вимірює якість життя та соціальне благополуччя населення країни, спираючись на екологічні та соціальні фактори, а не на економічні показники (ВВП), та інші.

Водночас на себе звертає увагу менша інтенсивність трансформації юридичної термінології в Україні на нормативно-правовому

рівні в сфері соціальної політики та соціального діалогу у бік її розширення порівняно з процесом розвитку офіційної правової терміносистеми соціальної сфери у Європейському Союзі та країнах-членах. Пояснення цього, на нашу думку, криється в проблемі недостатнього розвитку та втілення в Україні на законодавчо-правовому та практичному рівнях концепції соціальної державності, а відтак — й у вадах державної соціальної політики. Попри концептуальні декларації про соціальну державу на рівні норм Конституції, Україна з різноманітних причин на сьогодні не може вважатися соціальною державою за критеріями європейської соціальної моделі, а її політика у соціальній сфері — такою, що має «соціальний вимір» за зразком ЄС та індикаторами людського розвитку, прийнятими на міжнародному рівні. І це логічно впливає на стан розвитку юридичної терміносистеми соціальної політики в Україні.

Людський розвиток, як безумовна вимога сталого розвитку, юридично схваленого в Україні, — це принцип, згідно якого у центр соціально-економічного прогресу поставлена людина, її життя, здоров'я, освіта, можливості її самореалізації, а забезпечення цього входить до пулу обов'язків соціальної держави. Сьогодні на заваді реалізації цього об'єктивно стоїть фактор війни з його пріоритетами національної безпеки, що знаходить своє відображення й у бурхливому розвитку насамперед терміносистеми військового стану. У світлі цього лишається сподіватися, що встановлення на теренах України миру, безумовно, сприятиме поновленню її розвитку як соціальної держави з усіма її ознаками, атрибутами та відповідним термінологічним забезпеченням в дусі позитивного досвіду європейського соціального конституціоналізму.

Висновки. Підсумовуючи усе викладене вище, підкреслимо, що розвиток терміносистеми соціального діалогу в ЄС та державах-членах обумовлений його еволюцією від юридизації концепції соціального партнерства як певних суспільних відносин на засадах демократичної участі до інституціоналізації в якості складової європейської соціальної моделі та важливого інструменту соціальної політики ЄС.

Факторами впливу на розвиток цієї терміносистеми можна вважати розширення соціальної економіки, впровадження обумовлених нею принципів «корпоративної соціальної відповідальності» та «екологічного, соціального та корпоративного управління», а також ствердження курсу на сталий розвиток з його

пріоритетами інноваційного та інклюзивного характеру. Інтенсифікації розвитку цієї терміносистеми в європейському соціальному конституціоналізмі сприяло розширення змісту соціальної держави, удосконалення діалогу між владою та суспільством, формування конкретних інститутів соціального партнерства, залучення більш широкого кола суб'єктів до участі у соціальному діалозі тощо.

Термінологічною новацією в частині удосконалення механізмів забезпечення «соціального виміру» європейської політики можна вважати появу концепту «Європейський се-

местр» та понять, змістовно і процедурно пов'язаних із ним.

Розвиток терміносистеми соціальної політики та соціального діалогу в Україні відрізняється меншою інтенсивністю трансформації юридичної термінології на нормативно-правовому рівні порівняно з аналогічним процесом у ЄС та державах-членах, що обумовлено недостатнім розвитком та інституціоналізацією концепції соціальної державності та її складових, необхідних для забезпечення «соціального виміру» державної політики за зразком ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лазарев В.В. Сучасний науковий дискурс щодо розуміння поняття «правнича термінологія». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Том 1, № 92. С. 107-112. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.1.14>
2. Сидор А.Р., Нанівський Р.С. Правнича термінологія та особливості її перекладу з англійської мови на українську. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2018. N 9. С. 199–203.
3. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затверджена Законом України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 13.04.2026).
4. Basic Law for the Federal Republic of Germany. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/ (дата звернення: 13.04.2026).
5. Томашек, М., Шмейкал, В. та ін. Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основних положень ЄС. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024, 1780 с.
6. Declaration on a new start for a strong Social Dialogue. Approved by the SPs at Thematic Group meeting on 26/27 of January 2016. URL: https://www.spcr.cz/images/EU/2016-03-16_tss_-_declaration_on_social_dialogue.pdf (дата звернення: 13.04.2026).
7. The Constitution of the Republic of Poland of 2nd april, 1997. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm> (дата звернення: 13.04.2026).
8. Поняття «соціальний діалог в ЄС» / Верховна Рада України, Тезаурус «EUROVOC». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/euro/5595> (дата звернення: 13.04.2026).
9. Європейська конфедерація профспілок (ЕКП). UIA, Глобальна база даних громадянського суспільства. URL: <https://uia.org/ybio?name=ETUC> (дата звернення: 13.04.2026).
10. Council Decision of 6 March 2003 establishing a Tripartite Social Summit for Growth and Employment (2003/174/EC). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2003.070.01.0031.01.ENG (дата звернення: 13.04.2026).
11. На шляху до ефективного, впливового та інклюзивного соціального діалогу в Україні: курс на відновлення та відбудову: Зелена книга 2019 року – оновлена редакція 2025 року. Під ред.: Сіббел Л. та Міхес К. МОП, 2025. 48 с.
12. Resolution concerning tripartism and social dialogue: ILC 90-PR21-279-En.Doc. 2002. URL: <https://webapps.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc90/pdf/pr-21res.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).
13. Council recommendation of 12 June 2023 on strengthening social dialogue in the European Union (C/2023/1389). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202301389 (дата звернення: 13.04.2026).
14. Побудова соціального діалогу в Румунії. Capital, 01.03.2023. URL: <https://www.etuc.org/en/building-social-dialogue-romania> (дата звернення: 13.04.2026).
15. Гришина Ю.М., Чанишева Г.І. Поняття і мета соціального діалогу за законодавством України та окремих країн ЄС. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 1. С. 244-247. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2024/55.pdf (дата звернення: 13.04.2026).
16. Social dialogue as a driver and governance instrument for sustainable development. ILO-ITUC Issue Paper. Research Paper – 2017. 38 pp. URL: https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/tudcn_issue_paper_-_social_dialogue_development_en.pdf (дата звернення: 13.04.2026).
17. Європейський стовп соціальних прав у 20 принципах. URL: <https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/> (дата звернення: 13.04.2026).
18. Strengthening social dialogue in the European Union: harnessing its full potential for managing fair transitions. COM(2023) 40 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0040> (дата звернення: 13.04.2026).
19. Комісія та соціальні партнери підписали спільний пакт про посилення соціального діалогу в Європі. Європейська комісія, 05.03.2025. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/commission-and-social-partners-sign-joint-pact-strengthen-social-dialogue-europe-2025-03-05_en (дата звернення: 13.04.2026).
20. Жук Н.А. Концепція екологічної держави в концептуальності сучасної державності: теоретико-правові аспекти. / Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна (голова) та ін. – Харків : Право, 2024. Вип. 48. С. 36-62. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0941-2024-48-36>
21. Хаустов В.К. Сучасний вимір соціальної політики країн Європейського Союзу – орієнтир реформ в Україні. Ukr. Socium. 2023. № 4 (87). С. 50–68. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2023.04.050>
22. Hunt, David A. Will Inclusive Capitalism rise in the Time of Covid-19? 15.04.2020. URL:

<https://www.pgim.com/article/will-inclusive-capitalism-rise-time-covid-19> (дата звернення: 13.04.2026).

23. Майстренко О. Напрями соціального партнерства: міжнародний досвід. Економіка та суспільство. 2021. № 27. 6 с. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-15>

24. Corporate social responsibility (CSR) and its implementation into EU Company law. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies PE 658.541 -November 2020. 104 pp. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/658541/IPOL_STU\(2020\)658541_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/658541/IPOL_STU(2020)658541_EN.pdf) (дата звернення: 13.04.2026).

25. EU Social Progress Index 2.0 - 2024 edition. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/maps/social-progress_en (дата звернення: 13.04.2026).

26. Localization of the European Semester. Joint CEMR-EPSU Project 2018 – 2020. Final Report by Inga Pavlovaite and Dr. Tina Weber. Local and Regional Europe, EPSU, 2021. 41 pp. URL: https://ccre-cemr.org/wp-content/uploads/2024/04/Doc_1_CEMR_EPSU_European_Semester_background_report_FINAL_revised-0.pdf (дата звернення: 13.04.2026).

27. Liberto, Daniel. Stability and Growth Pact: Rules, History, and Criticisms. Investopedia, 28.11.2025. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/stability-growth-pact.asp> (дата звернення: 13.04.2026).

28. The European Semester. European Commission, Official website. URL: https://commission.europa.eu/topics/economy-and-euro/european-semester_en (дата звернення: 13.04.2026).

29. The European Semester timeline. European Commission, Official website. URL: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/european-semester/european-semester-timeline_en (дата звернення: 13.04.2026).

30. European Semester: Employers' views on the 2025 Annual Sustainable Growth Survey. Secretariat-General, 18 December 2024. URL: https://commission.europa.eu/publications/2025-european-semester-employers-views-2025-annual-sustainable-growth-survey_en (дата звернення: 13.04.2026).

31. Annual Sustainable Growth Strategy 2025. Consultations with social partners. Employers' views. 10 October 2024. 8 pp. URL: https://commission.europa.eu/publications/2025-european-semester-employers-views-2025-annual-sustainable-growth-survey_en (дата звернення: 13.04.2026).

32. The country-specific recommendations (CSRs) in the social field. An overview and initial comparison. ETUI, Official website. URL: <https://www.etui.org/publications/background-analysis/the-country-specific-recommendations-csrs-in-the-social-field> (дата звернення: 13.04.2026).

33. Rairone, Silvia. An overview of the 2020-2021 country-specific recommendations (CSRs) in the social field. The impact of Covid-19. ETUI, 2022. URL: <https://www.etui.org/publications/overview-2020-2021-country-specific-recommendations-csrs-social-field> (дата звернення: 13.04.2026).

34. Rairone, Silvia. The country-specific recommendations (CSRs) in the social field. An overview and initial comparison. ETUI, 2023. URL: <https://www.etui.org/publications/background-analysis/the-country-specific-recommendations-csrs-in-the-social-field> (дата звернення: 13.04.2026).

35. National Reform Programme for the European Semester. April 2024. Government of Ireland. 383 pp. URL: <https://assets.gov.ie/static/documents/irelands-national-reform-programme-2024.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).

36. Alert Mechanism Report 2025 prepared in accordance with Article 3 of Regulation (EU) No 1176/2011 on the prevention and correction of macroeconomic imbalances: COM(2024) 702 final. Strasbourg, 17.12.2024. 11 pp. URL: https://commission.europa.eu/publications/2025-european-semester-alert-mechanism-report_en (дата звернення: 13.04.2026).

37. Joint Employment Report 2024. 27.03.2024. European Commission, Official website. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/joint-employment-report-2024_en (дата звернення: 13.04.2026).

38. The Social Convergence Framework. How can the European Semester take better account of the social dimension? EU General, Social Austrian Federal Chamber of Labour, Brussels Office. 18.10.2024. URL: <https://www.akeuropa.eu/en/social-convergence-framework-how-can-european-semester-take-better-account-social-dimension> (дата звернення: 13.04.2026).

39. Про соціальний діалог в Україні: Закон України № 2862 від 12.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> (дата звернення: 13.04.2026).

40. Про Національну раду соціального партнерства: Указ Президента України від 27.04.1993 р. №151/93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/151/93#Text> (дата звернення: 13.04.2026).

41. Амелічева Л.П. Історія формування та розвитку інституту соціального діалогу в трудовому праві. Університетські наукові записки. 2016. № 59. С. 165-176.

42. Методика вимірювання регіонального людського розвитку (розроблено спільно НАН України, МЕРіТУ, Держстат України, ІДСД імені М.В. Птухи). Київ, 2012. 50 с. URL: https://idss.org.ua/ukr_index/Metodika_ua.pdf (дата звернення: 13.04.2026).

43. Концепція адаптації природоохоронного законодавства України до екологічного надбання Європейського Союзу («The EU Environmental Acquis»). Дослідницька служба Верховної Ради України, 2023. 26 с. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32271.pdf> (дата звернення: 13.04.2026).

44. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 р. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80?find=1&text=%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD#Text> (дата звернення: 13.04.2026).

45. Україна за два роки піднялась на 32 позиції в глобальному рейтингу за індексом соціального прогресу, – Мінсоцполітики. 02.02.2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 13.04.2026).

Стаття надійшла до редакції 25.03.2026
Стаття рекомендована до друку 18.05.2026

Переглянуто 27.04.2026.
Опубліковано 30.05.2026

N.A. ZHUK

Ph.D., Associate Professor,

Senior Scientific Specialist, Sector of the Legal Science,

E-mail: nazhuk2016@gmail.com ORCID: 0000-0002-3172-8470

Scientific Research Institute of State Building and Local Government,

National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Kharkiv, 61002, Chernyshevska St., 80

DEVELOPMENT OF LEGAL TERMINOLOGY IN EU LAW IN THE SPHERE OF SOCIAL POLICY (ON THE EXAMPLE OF THE TERMINOLOGY SYSTEM OF SOCIAL DIALOGUE)

ANNOTATION: *Introduction.* The article is devoted to the identification and study of the patterns and trends in the development of legal terminology in the law of the European Union in the sphere of social policy. This goal was achieved by analyzing the relevant processes on the example of the transformation of the terminological system of social dialogue in European social constitutionalism with support from the legislation of the EU and the member states.

Summary of the main results of the study. It was established that the factors influencing the evolution of this terminological system were the development of the social economy, the implementation of the principles of "corporate social responsibility" and "environmental, social and corporate governance" determined by it, as well as the affirmation of the course for sustainable development with its priorities of an innovative and inclusive nature. It is proved that the intensification of the development of the terminological system of social policy in the EU was facilitated by the expansion of the content of the social state, the improvement of the dialogue between the authorities and society, the formation of capable institutions of social partnership, the involvement of a wider range of subjects in participation in social dialogue, etc. It is established that the terminological system of social dialogue in the EU has been supplemented by a number of new legal terms in the context of the modern understanding of the "social dimension" of European policy, the central concept of which is the term "well-being of the population" and related concepts, including the term "social progress index". It is revealed that the terminological innovation in terms of improving the mechanisms for ensuring the social policy of the EU and its member states has become the concept of the "European Semester" ("Semester") and the phenomenological concepts, substantively and procedurally related to it, including the concepts of "Social Convergence Framework", "Annual Growth Survey", "Asset Management Report", etc. Special attention is paid to the specifics of the development of the terminological system of social dialogue in the context of social policy in modern Ukraine.

Conclusion. The conclusion is substantiated that the development of the terminological system of social dialogue in the EU and its member states is due to its evolution from the legalization of the concept of social partnership as certain social relations based on democratic participation to institutionalization as a component of the European social model and an important instrument of the EU social policy.

KEYWORDS: *legal terminology, EU law, social policy, democratic social state, European social model, social dialogue, adaptation of legislation, sustainable development.*

REFERENCES

1. Lazarev, V.V. (2025). Modern scientific discourse on understanding the concept of "legal terminology". Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law. 1/92, 107-112 (in Ukrainian).
2. Sydor, A.R., Naniivskyi, R.S. (2018). Legal terminology and features of its translation from English into Ukrainian. Scientific Bulletin of I. Franko State University of Applied Sciences. Series "Philological Sciences". Linguistics. 9, 99–203 (in Ukrainian).
3. National Program for Adaptation of Ukrainian Legislation to the Legislation of the European Union, approved by the Law of Ukraine dated March 18, 2004 No. 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (in Ukrainian).
4. Basic Law for the Federal Republic of Germany. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/
5. Tomasek, M., Šmejkal, V. et al. (2024). Commentary on the Treaty on the Functioning of the EU, the Treaty on the European Union and the Charter of Fundamental Rights of the EU. Prague: Wolters Kluwer ČR. 1780. (in Ukrainian).
6. Declaration on a new start for a strong Social Dialogue. Approved by the SPs at Thematic Group meeting on 26/27 of January 2016. URL: https://www.spcr.cz/images/EU/2016-03-16_tss_-_declaration_on_social_dialogue.pdf
7. The Constitution of the Republic of Poland of 2nd april, 1997. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>
8. The concept of "social dialogue in the EU" / Verkhovna Rada of Ukraine, Thesaurus "EUROVOC". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/euro/5595> (in Ukrainian).
9. European Trade Union Confederation (ETUC). UIA, Global Civil Society Database. URL: <https://uia.org/ybio?name=ETU> (in Ukrainian).
10. Council Decision of 6 March 2003 establishing a Tripartite Social Summit for Growth and Employment (2003/174/EC). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2003.070.01.0031.01.ENG
11. Sibbel, L. ta Mikhes, K. (2025). Towards effective, influential and inclusive social dialogue in Ukraine: a course for recovery and reconstruction: Green Paper 2019 – updated edition 2025. Edited by: Siebel L. and Miches K. ILO. 48 (in Ukrainian).

12. Resolution concerning tripartism and social dialogue: ILC 90-PR21-279-En.Doc. 2002. URL: <https://webapps.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc90/pdf/pr-21res.pdf>
13. Council recommendation of 12 June 2023 on strengthening social dialogue in the European Union (C/2023/1389). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202301389
14. Building social dialogue in Romania. Capital, 01.03.2023. URL: <https://www.etuc.org/en/building-social-dialogue-romania> (in Ukrainian).
15. Grishina, Yu.M., Chanysheva, G.I. (2024). The concept and purpose of social dialogue under the legislation of Ukraine and individual EU countries. Legal scientific electronic journal. 1. 244-247. (in Ukrainian).
16. Social dialogue as a driver and governance instrument for sustainable development. ILO-ITUC Issue Paper. Research Paper – 2017. 38 rr. URL: https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/tudcn_issue_paper_-_social_dialogue_development_en.pdf
17. The European Pillar of Social Rights in 20 Principles. URL: <https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/> (in Ukrainian).
18. Strengthening social dialogue in the European Union: harnessing its full potential for managing fair transitions. COM(2023) 40 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0040>
19. The Commission and social partners sign a joint pact to strengthen social dialogue in Europe. European Commission, 05.03.2025. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/commission-and-social-partners-sign-joint-pact-strengthen-social-dialogue-europe-2025-03-05_en (in Ukrainian).
20. Zhuk, N.A. (2024). The concept of an ecological state in the conceptology and conceptuality of modern statehood: theoretical and legal aspects. / State construction and local self-government: collection of scientific works. pr. Kharkiv: Pravo. 48. 36-62. (in Ukrainian).
21. Khaustov, V.K. (2023). Modern dimension of social policy of the European Union countries – a benchmark for reforms in Ukraine. Ukr. Socium. 4(87). 50–68 (in Ukrainian).
22. Hunt, David A. Will Inclusive Capitalism rise in the Time of Covid-19? 15.04.2020. URL: <https://www.pgim.com/article/will-inclusive-capitalism-rise-time-covid-19>
23. Maystrenko, O. (2021). Directions of social partnership: international experience. Economy and society. 27 [In Ukrainian].
24. Corporate social responsibility (CSR) and its implementation into EU Company law. Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies PE 658.541 - November 2020. 104 rr. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/658541/IPOL_STU\(2020\)658541_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/658541/IPOL_STU(2020)658541_EN.pdf)
25. EU Social Progress Index 2.0 - 2024 edition. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/maps/social-progress_en
26. Localization of the European Semester. Joint CEMR-EPSU Project 2018 – 2020. Final Report by Inga Pavlovaite and Dr. Tina Weber. Local and Regional Europe, EPSU, 2021. 41 rr. URL: https://ccre-cemr.org/wp-content/uploads/2024/04/Doc_1_CEMR_EPSU_European_Semester_background_report_FINAL_revised-0.pdf
27. Liberto, Daniel. Stability and Growth Pact: Rules, History, and Criticisms. Investopedia, 28.11.2025. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/stability-growth-pact.asp>
28. The European Semester. European Commission, Official website. URL: https://commission.europa.eu/topics/economy-and-euro/european-semester_en
29. The European Semester timeline. European Commission, Official website. URL: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/european-semester/european-semester-timeline_en
30. European Semester: Employers' views on the 2025 Annual Sustainable Growth Survey. Secretariat-General, 18 December 2024. URL: https://commission.europa.eu/publications/2025-european-semester-employers-views-2025-annual-sustainable-growth-survey_en
31. Annual Sustainable Growth Strategy 2025. Consultations with social partners. Employers' views. 10 October 2024. 8 rr. URL: https://commission.europa.eu/publications/2025-european-semester-employers-views-2025-annual-sustainable-growth-survey_en
32. The country-specific recommendations (CSRs) in the social field. An overview and initial comparison. ETUI, Official website. URL: <https://www.etui.org/publications/background-analysis/the-country-specific-recommendations-csrs-in-the-social-field>
33. Rairone, Silvia. (2022) An overview of the 2020-2021 country-specific recommendations (CSRs) in the social field. The impact of Covid-19. ETUI. URL: <https://www.etui.org/publications/overview-2020-2021-country-specific-recommendations-csrs-social-field>
34. Rairone, Silvia. (2023). The country-specific recommendations (CSRs) in the social field. An overview and initial comparison. ETUI. URL: <https://www.etui.org/publications/background-analysis/the-country-specific-recommendations-csrs-in-the-social-field>
35. National Reform Programme for the European Semester. April 2024. Government of Ireland. 383 rr. URL: <https://assets.gov.ie/static/documents/irelands-national-reform-programme-2024.pdf>
36. Alert Mechanism Report 2025 prepared in accordance with Article 3 of Regulation (EU) No 1176/2011 on the prevention and correction of macroeconomic imbalances: COM(2024) 702 final. Strasbourg, 17.12.2024. 11 rr. URL: https://commission.europa.eu/publications/2025-european-semester-alert-mechanism-report_en
37. Joint Employment Report 2024. 27.03.2024. European Commission, Official website. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/joint-employment-report-2024_en
38. The Social Convergence Framework. How can the European Semester take better account of the social dimension? EU General, Social Austrian Federal Chamber of Labour, Brussels Office. 18.10.2024. URL: <https://www.akeuropa.eu/en/social-convergence-framework-how-can-european-semester-take-better-account-social-dimension>
39. On social dialogue in Ukraine: Law of Ukraine No. 2862 of 12.12.2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> (in Ukrainian).
40. On the National Council of Social Partnership: Decree of the President of Ukraine of 27.04.1993 No. 151/93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/151/93#Text> (in Ukrainian).

41. Amelicheva, L.P. (2016). History of the formation and development of the institute of social dialogue in labor law. University scientific notes. 2016. 59. 165-176 (in Ukrainian).
42. Methodology for measuring regional human development. Kyiv, National Academy of Sciences of Ukraine, 2012. 50 p. (in Ukrainian).
43. Concept of adapting the environmental legislation of Ukraine to the environmental acquis of the European Union ("The EU Environmental Acquis"). Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine, 2023. 26 p. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32271.pdf> (in Ukrainian).
44. Strategy of Ecological Security and Adaptation to Climate Change for the Period Until 2030, Approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 10/20/2021 No. 1363-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80?find=1&text=%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD#Text> (in Ukrainian).
45. Ukraine has risen 32 positions in the global ranking according to the social progress index in two years, - Ministry of Social Policy. 02/02/2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua> (in Ukrainian).

The article was received by the editors 25.03.2026
The article is recommended for printing 18.05.2026

The article was revised 27.04.2026
This article published 30.05.2026